

Rómske hudobníctvo na Slovensku

Hudobné nadanie Rómov je známe. Môžeme predpokladať, že hudbou a tancom sa živili už ich predkovia v Indii. V 16. storočí sa spomínajú rómski hudobníci, ktorí hrali na gitaru. V nasledujúcich storočiach sa rómske hudobné skupiny tešili veľkej obľube u šľachty.

Rómska muzika všeobecne splýva s ľudovou hudbou národa, medzi ktorými Rómovia žijú. Spočiatku nešlo o hudbu, ako ju poznáme dnes. Kedysi to boli jednoduché rytmické nástroje, hudobné tamtamy a primitívne strunové nástroje. Najstaršia správa o muzikantoch v Uhorsku i v Európe je z roku 1489, kedy rómski muzikanti hrali na lutne kráľovnej Beatrix. Spomedzi rómskych hudobníkov sa na našom území preslávilo viacero vynikajúcich interpretov.

V 18. storočí to bol Michal Barna, ktorý sa stal vďaka svojej úžasnej hre na husliach dvorným hudobníkom kardinála Imricha Čákyho v Iliášovciach na Spiši. Hrou na husliach získal také meno u vysokého panstva, že po smrti kardinála Čákyho ho ihneď do svojich služieb prevzal jeden z grófov Illesházych. Svoje meno dokázal obhájiť natoľko, že po ňom ostala trvalá pamiatka. Obraz v životnej veľkosti v čákyovskej livreji, kde na pravej strane je nápis Barna Mihály, na ľavej pochvalný výrok „Magyar Orpheus“ (Uhorský Orfeus). Tento obraz môžeme aj dnes vidieť v kaštieli pána Jána Radvanského v Radvani.

Nesporne najznámejšou postavou z radov rómskych hudobníkov bola huslistka s menom Cinka Panna z Gemera. Meno Cinka v starorómštine znamenalo názov „Tajného starodávneho kmeňa“. Cinka Panna prejavila už v mladých rokoch veľké schopnosti a nadanie na hru na husle. Ako 15. ročná sa vydala za muzikanta-kováča s ktorým založili vlastnú kapelu. Kapela hrala len na šľachtických a spoločenských podujatiach a stala sa známou v celom Uhorsku, Poľsku a Rumunsku. Neskôr kapelu tvorili jej štyria synovia. Cinka Panna mnohé ľudové piesne prepracovala, stala sa legendárnou muzikantkou. Niektoré historické zdroje ju opisujú ako krásnu ženu, druhé pramene tvrdia opak. Poznatky týkajúce sa jej výzoru sa, ale zhodujú v tvrdení, že sa obliekala do mužských šiat a vystupovala s fajkou v ústach. Pre vystúpenia svojej kapely navrhla kostým z kuruckej uniformy a gemerského kroja. Chýrilo sa o nej mnoho legiend, jej meno sa vyskytuje i v historických dielach Jókaiho Mora. Tradícia Panny Cinky žije prostredníctvom jej krásnych skladieb i v súčasnosti.

Ďalším legendárnym rómskym hudobníkom – huslistom je Jozef Piťo. Keďže národne povedomie sa v tomto období sústreďovalo okolo Matice Slovenskej účinkoval po väčšine na matičných slávnostiach. Toto pôsobenie malo veľký význam v dejinách slovenského národa i v dejinách slovenskej hudby. Založil si veľkú kapelu, ktorá mala až 12 až 14 členov. Na ten čas dosť odvážne. Jeho veľkým obdivovateľom bol aj Hodža.

V súpisoch z 18. storočia sa spomínajú rómski hudobníci vo všetkých oblastiach Slovenska. Na dedinách tvorilo hudobníctvo doplnkový zdroj obživy, najmä v zimných mesiacoch, kedy sa konali svadby a tanečné zábavy. Rómovia si osvojili repertoár ľudových piesní, obľúbená „cigánska muzika“ nesmela chýbať pri žiadnej významnejšej udalosti. V niektorých dedinách východného Slovenska Rómovia prevzali úlohu nositeľov a udržiavateľov slovenského hudobného folklóru.

Medzi dominantné vlastnosti ich muziky, patril veľmi živý melodický hlas sólových huslí. Doprovod je melodický ladený so všetkými hudobnými nástrojmi, najmä však cimbalu.

Výborní rómski muzikanti už od 19. storočia boli uznávaní v mnohých mestách na Slovensku, tiež v kúpeľných a rekreačných centrách. Účinkovali tam kapely rómskych profesionálnych hudobníkov. Interpretovali aj skladby na počúvanie, prispôbovali dopytu aj ľudové a tanečné piesne. Rómovia – hudobníci si začali osvojovať nový životný štýl, spôsob ich života sa začal podobať na život mestských obyvateľov.

Medzi známych hudobníkov – skladateľov patril aj Jozef Pihík. Pôsobil v rokoch 1920 až 1950 v Bratislave. Väčšinou hrával ľudové pesničky, ktoré upravil na tanečné. Neskôr začal hrať i známe uhorské skladby. Repertoár podriaďoval požiadavkám vyšších vrstiev a zaradľoval i zahraničné skladby, a to nielen z Maďarska, ale i z Poľska, Rakúska, Nemecka, Rumunska a Talianska. Jeho orchester pozostával z najlepších hudobníkov. Pihík bol známym huslistom, virtuóz, ktorý svojou čistou hrou dával podnet a motiváciu skladateľom ľudového umenia u nás.

História pamätá mnoho slávnych rómskych hudobníkov – husľový virtuóz Rinaldo Oláh, Ernest Danko, Pavol Čonka, hudobník a spevák Anton Gondolán či Ján Berky-Mrenica.

Hudba a pieseň má i dnes veľký význam v živote Róma, ale hudobnosť tohto etnika začína spadať do šedého priemeru, aj keď sa stále nájdu speváci, virtuózi, ktorí dokážu piesne o prírode, láske, trápení pretaviť do umeleckého diela.